

- безпосереднього обстрілу російськими військами населених пунктів;
- виникнення кризових явищ техногенного чи природного характеру;
- рівня соціально-економічного відновлення звільнених територій;
- змін ринку праці та економічної структури різних регіонів України тощо.

У цій науковій роботі хочеться згадати і свою рідну Харківщину. Харків та Харківська область має давню і славу історію, це потужне науково-інноваційне, культурне, промислове й освітнє ядро Слобожанщини, яке відіграє значну роль у розвитку України. Стрімкі зміни сучасного світу вимагають від нас швидкої реакції на нові виклики. Наш потенціал останнім часом не використовувався належним чином, і ми повинні його активізувати задля забезпечення добробуту громади у сучасності та майбутньому.

Зараз у Харкові та області постійно живе 1,2 млн. людей. Хоч багато харків'ян евакуювалися з міста, але й чимало тих, хто приїхали з інших областей, переважно з Донецької та Луганської, з Запорізької області, з територій, які потрапили під окупацію або де зараз ідуть активні бойові дії. Дуже багато людей з тих міст та районів Харківської області, які особливо постраждали від бойових дій, – з Куп'янського району, Ізюма, Балаклії та інших міст. До 2022 року в Харкові проживало, за офіційними даними, 1,6 млн. мешканців. Але насправді, у місті жило близько двох мільйонів людей, адже було майже 300 тис. студентів і ще тисячі людей приїздили з області в Харків на роботу, жили тут весь робочий тиждень і тільки на вихідні поверталися додому.

Кожен українець мріє про закінчення війни. *Мир у рідній Україні – це найзаповітніше бажання усіх українців*, котре вони висловлюють вголос так згуртовано, як ніколи раніше.

Література

1. Сайт національного інституту стратегічних досліджень: <https://niss.gov.ua/>
2. Журнал «Бізнес-інформ»: <https://www.business-inform.net/>
3. Сайт Харківської обласної військової адміністрації: <https://oblrada-kharkiv.gov.ua/>

Анастасія ДИДНЯК

здобувачка вищої освіти,

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україна

РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ЗА УМОВИ СУЧАСНОЇ КРИЗИ: ВПЛИВ ІММІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Однією з найактуальніших проблем сьогодення для України є внутрішня та зовнішня міграція. Вона торкається всіх сфер суспільної діяльності: соціальної, економічної та політичної. Міграційні процеси відіграють роль засобів адаптації людей до якісних змін у своєму житті [1, с. 46]. Для управління міграцією та розуміння міграційних потоків необхідний, у першу чергу, аналіз вітчизняного міграційного законодавства та статистичних даних про міграційні процеси; аналіз основних положень Концепції державної міграційної політики та шляхів вирішення міграційних проблем.

Істотно впливаючи на розвиток економіки України міграційні процеси визначають напрямок політики у соціальній сфері. За останні роки та на деякий повоєнний період роль процесів у міграційній сфері України значно підвищилася/підвищиться. Таке буде відбуватися за рахунок скорочення і природного старіння місцевого населення, яке здійснює активну трудову діяльність. Дослідники вважають, якщо найближчим часом не приймати дій, спрямованих на зростання населення країна може втратити значну кількість працездатного населення. Таке, у майбутньому, може негативно позначитися на загальне навантаження працездатного населення (може збільшитися майже вдвічі).

Влада нашої країни зацікавлена у забезпеченні простоти та прозорості умов перебування на території держави, але сьогоденні обставини, такі як: повномасштабна війна з боку російської федерації; економічна нестабільність; соціальна та особиста небезпека, інше не дозволяють вирішити питання демографічної кризи (особливо у південних та східних регіонах). Майбутнє України її історична перспектива залежить від того, скільки нас буде [2, с. 240]. Важливим є кількість немовлят, які народяться в сім'ях українців через рік, через п'ять, через десять років, яке виховання у них буде, ким вони стануть, які цінності будуть для них опорою по життю, що зроблять вони для розвитку країни.

Демографічна криза України, нажаль, довгострокова. Почавшись ще у дев'яностих роках минулого століття, вона продовжується. Складне демографічне становище дев'яностих створило нечисленні сім'ї (одна дитина, рідко дві), це був провал у народжуваності. Зараз, такі сім'ї покоління дев'яностих, створюють нові сім'ї, де кількість дітей не збільшується, а у деяких випадках – зменшується.

Особливу тривогу викликає те, що сьогодні у найскладніший період для України [3, с. 41], кількість народжень продовжує скорочуватися. Але, як наголошують фахівці, країна зможе забезпечити стійкий розвиток, економічне зростання та надати відсіч агресору тільки за умови забезпечення стійкого природного приросту чисельності населення, підвищення коефіцієнту народжуваності.

Підвищення демографічних показників за рахунок місцевого населення є пріоритетним завданням кожної держави, Україна не виняток. Збереження населення, здоров'я та благополуччя громадян, це найважливіша національна ціль розвитку нашої країни [4, с. 138], досягти яку можливо за рахунок забезпечення сталого зростання чисельності населення та підвищення очікуваної тривалості життя. Вочевидь, вирішення поставлених завдань буде відбуватися через стійку економіку країни, розбудову інфраструктури, як на державному, так і на місцевому рівні. А для цього знадобяться дуже багато трудових ресурсів, особливо у повоєнний період відбудови зруйнованих міст та населених пунктів. Поруч з трудовим внутрішнім ресурсом можуть бути використані і робочі іммігранти.

На думку фахівців, уповільнене демографічне зростання в Україні є очевидним. Перспектив на поліпшення будь яких показників у прирості населення не передбачається. Враховуючи необхідність реалізації планів розвитку та відбудови економіки України можна з упевненістю говорити, що масові міграційні процеси неминучі. В країні буде очікуватися масова міграція населення.

Зазначаємо, що серед фахівців, у тому числі і науковому середовищі, єдиної думки щодо необхідності міграції у розвиток економіки нашої країни немає. Питання такої політики поділено на два табори: перший - незважаючи на дефіцит трудових ресурсів, країна повинна докласти всіх зусиль для підвищення народжуваності, використати свої внутрішні резерви, залучаючи в трудову діяльність пенсіонерів, інвалідів, жінок та інших категорій населення, зрозуміло, створивши відповідні умови для залучення.

Яскравим прикладом трудової діяльності та підтримки економіки країни стала праця в умовах пандемії (2020-2021 рр.). Скорочення імміграційного потоку, обмежувальні заходи знизили деякі показники розвитку, але в цілому економіка функціонувала стабільно. Наголошуємо, у цій період трудова діяльність здійснювалася за рахунок внутрішніх трудових резервів країни, реформування трудового законодавства та розвитку нових форм працевлаштування й здійснення трудової активності. Мігранти, які залишилися на території України, при цьому відігравали додаткову функцію.

Другий - прибічники другого табору висловлюють думку про необхідність залучення іммігрантів для виконання різних робіт: кваліфікованих, некваліфікованих. Разом з тим, є думка, необхідно створити умови для одержання ними громадянства України з метою постійного проживання (зміна державного, економічного законодавства).

Констатуємо, прихильники першого табору сподіваються на зміну демографічної ситуації у бік підвищення за рахунок підготовлених та прийнятих першочергових заходів щодо стимулювання народжуваності: підтримка молодих сімей; отримання материнського капіталу; пільгової іпотеки тощо. Але умови сьогодення, нажаль, не в змозі переломити ситуацію на ринку праці [5, с. 76]. Ще деякий час, 5-10 років, ці заходи не будуть забезпечені необхідної кількості трудових ресурсів. Необхідно, щоб покоління досягло працездатного віку, пройшло навчання і стало здатним працювати на благо суспільства та держави. Ми стверджуємо, що запропоновані програми у таких обставинах, мають допоміжну функцію.

В якості негативних факторів прихильники першого табору вказують на чисельні правопорушення та конфлікти між мігрантами. Виникнення конфліктів спровоковано зростанням злочинів та протиправних дій між іммігрантами та внутрішніми мігрантами з метою перерозподілу місць зосередження (проживання) та роботи.

Представники другого табору наголошують про необхідність збільшення імміграційних потоків. Вони зазначають, основним джерелом заповнення населення країни та забезпечення національної економіки трудовими ресурсами має залишатися відтворення місцевого населення. Міграція буде залишатися допоміжним засобом для вирішення демографічних проблем та пов'язаних із ними економічними питаннями. Що ж до питання кількості мігрантів з метою підтримки та розвитку вітчизняної економіки, тут думки експертів значно розходяться.

За офіційними даними МВС України у довоєнний період, щорічно в країну в'їжджає достатня кількість іноземних громадян, які змогли заповнити нішу серед учасників малого та середнього бізнесу. З урахуванням темпів міграції у довоєнний час можна припустити, що іммігрантів у бізнесі було би ще більше. Але війна призупинило імміграційний процес. Після закінчення війни імміграційні процеси природньо відновляться [6, с. 50].

Більшість населення всередині країни негативно ставиться до іммігрантів в Україні. За результатами проведених соціологічних опитувань встановлено, що у суспільстві немає розуміння, який економічний ефект дають іммігранти. У засобах масової інформації дуже рідко публікуються відомості, які розкривають реальну економічну складову від імміграції. Хоча з статистичних звітів за рахунок міграції вдалося покращити показники спаду населення завдяки отримання іноземними громадянами громадянства України (їхні шлюби, народження дітей). Офіційні статистики та експерти підтверджують, Україна була (до війни), сподіваємося буде (після закінчення війни) країною, в яку охоче приїжджали (будуть приїжджати) іноземні громадяни для реалізації своїх цілей (навчання, робота, лікування, туризм тощо). У найближчій перспективі з метою виконання всіх планів уряду та розвитку економіки країна не зможе обійтися без іноземної трудової сили.

Отже, під час кризової ситуації, яка відбувається в Україні, є певні соціальні загрози. Суспільство у вирішенні наявних проблем розділилося на два табори. З одного боку, вказується на необхідність великих витрат для ефективної реалізації політики в міграційній сфері. З іншого, стверджується, що в умовах демографічної ситуації подальший розвиток економіки та відбудова інфраструктури. України неможливий без іноземних громадян (іммігрантів). Тому уряд країни повинен прийняти управлінські рішення, що дозволять нівелювати можливі негативні наслідки у сфері міграції.

Література

1. Kurepin V., Lyamar O. (2024). Assessment of the State of Personnel Safety of Agricultural Enterprises with the Help of Relevant Performance Indicators. *Modern Economics*, 43(2024), 41-50. DOI:[https://doi.org/10.31521/modecon.V43\(2024\)-06](https://doi.org/10.31521/modecon.V43(2024)-06).
2. Іваненко В. С. Національно-патріотичне виховання молоді як складова побудови незалежної держави // Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених, курсантів та студентів : тези доп. Всеукр.наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 17 травн. 2023 р.) /

МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ, Наук. парк «Наука та безпека». Вінниця : ХНУВС 2023. С. 239-242. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/14176>.

3. Іваненко В. С., Курепін В. М. Органи місцевого самоврядування в умовах воєнного стану // Моделювання соціально-економічного розвитку в системі забезпечення продовольчої безпеки : зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 10-11 трав.2023р.). Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 41-44. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/13902>.

4. Формуз І. В. Система пільг та соціальних послуг в Україні // Захист прав людини в Україні: сучасний стан та перспективи вдосконалення : матеріали Науково-практичного круглого столу, присвяченого 75-й річниці проголошення Загальної декларації прав людини (м. Хмельницький, 8 грудня 2023 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. С. 136-139. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/16957>.

5. Іваненко В. М. Практичні аспекти адаптації законодавства ЄС у сфері безпеки і гігієни праці в Україні // Участь молоді у розбудові агропромислового комплексу країни : матеріали 35-ої студ. наук.-теорет. конф., 22-24 березня 2023 року, м. Миколаїв. Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 74-78. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/13346>.

6. Корнієнко Ю. О. Як переселенці можуть змінити туристичний імідж України. Сучасні тенденції розвитку індустрії туризму та гостинності: глобальні виклики : матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 1 квітня 2024 р.). Харків : Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, 2024. С. 49-51. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17470>.

Валерія ІВАНЕНКО

здобувачка вищої освіти,

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україна

ДЕМОГРАФІЧНІ ЗМІНИ ТА СТІЙКІСТЬ В УКРАЇНІ

Ніколи ще темпи та напрямки демографічних змін у різних регіонах нашої країни не був такий різний. У більшості регіонів України зберігається висока народжуваність та швидке зростання населення. При цьому дві третини регіонів нашої країни сьогодні проживають, де народжуваність нижча рівня відтворення населення - 2,3 дитини на одну жінку.

Деякі регіони стурбовані швидким зростанням населення, деякі дуже низької народжуваності та скороченості чисельності населення. Деякі стурбовані надмірною чисельністю іммігрантів (західні регіони) [1, с. 164]. Інші побоюються наслідків стрімкої еміграції (у зв'язку з бойовими діями), особливо найбільш освічених людей, так званий «відплив мозку». Побоювання місцевих влад щодо внутрішніх еміграційних процесів обґрунтовані: занадто велика кількість молодих чи літніх людей вважається екзистенційною кризою. Майбутнє соціальних служб, пенсійного забезпечення, міського розвитку може викликати дисбаланс, навіть кризу. Наголошуємо, у відповідь на занепокоєння демографічними змінами місцеві органи влади шукають «демографічні рішення», які повинні допомогти вирішити питання з переселенцями.

Демографічні зміни у регіонах України мають також глибинні соціальні та економічні причини та суттєво впливають на економіку регіону та демографічне майбутнє країни. Такі поняття, як висока та низька народжуваність, розрив між числом народжених дітей та кількістю «бажаних» людьми дітей свідчить про явну необхідність прискорення заходів щодо реалізації забезпечення загального доступу до якісних послуг у галузі соціальних